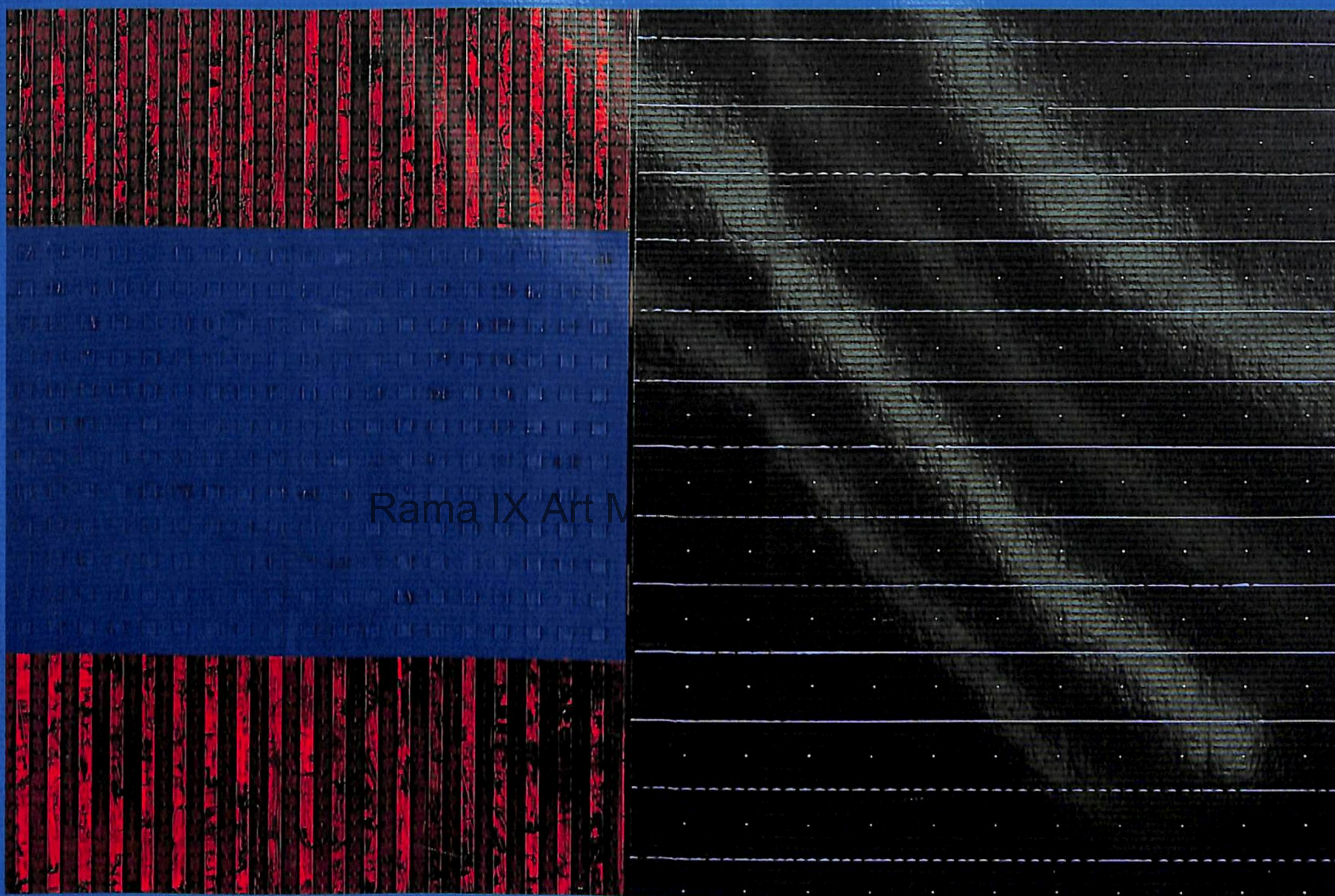

พื้นที่และพื้นที่

SPACE AND SPACE

Rama IX Art Museum, Bangkok

มหกรรมศิลปะร่วมสมัยเนื่องในวันศิลป์ พีระศรี ประจำปี 2548
ART EXPOSITION ON THE OCCASION OF SILPA BHIRASRI DAY, 2005

พื้นที่และพื้นที่ SPACE AND SPACE

Rama IX Art Museum Foundation

มหกรรมศิลปะร่วมสมัยเนื่องในวันศิลปิน พีระศรี ประจำปี 2548
ART EXPOSITION ON THE OCCASION OF SILPA BHIRASRI DAY, 2005

พื้นที่
แบบแนว
สีชมพู, 80x120 ซม., 2548
โดย ชัยสิทธิ์ ตั้งนันท

พื้นที่แนว
Red Bands
acrylic, 80x120 cm., 2005
by Shupol Thongchok

พื้นที่และพื้นที่ SPACE AND SPACE

มหกรรมศิลปประร่วมสมัยเนื่องในวันศิลป์ พีระศรี ประจำปี 2548

Rama IX Art Museum Foundation

ART EXPOSITION ON THE OCCASION OF SILPA BHIRASRI DAY, 2005

พื้นที่และพื้นที่ SPACE AND SPACE

มหกรรมศิลปประร่วมสมัยเนื่องในวันศิลป์ พีระศรี ประจำปี 2548
ART EXPOSITION ON THE OCCASION OF SILPA BHIRASRI DAY, 2005

Organized: Art Centre, Silpakorn University
Exhibition Curator: Vichoke Mukdamanee, Patcharawut Patsoongnoen
Published: Art Centre, Silpakorn University
Design: Art Centre, Silpakorn University
Photographs: Yuthasak Rattapanaya and artists
Press and public relation: Art Centre, Silpakorn University
First Edition: September 2004, 2,000 copies
Printed: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited

- ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ ถนนหน้าพระลาน กรุงเทพฯ
๑๕ กันยายน - ๕ ตุลาคม ๒๕๔๘
- ณ หอศิลป์เจ้าฟ้าศรี สำนักวิทยบริการ อาคาร B มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
๑ - ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๘
- ณ หอศิลป์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบลราชธานี
๙ - ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๘
- ณ หอศิลป์ สถาบันทักษิณคดี สงขลา
๑๐ มกราคม - ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙
- Silpakorn University Art Gallery, Wang Tha Phra, Bangkok.
September 15th - October 5th, 2005
- Academic Resource Center, Building B, Mahasarakam University
November 1st - 20th, 2005
- Ubonratchthani Vocational College, Ubonratchthani
December 9th - 30th, 2005
- Institute for Southern Thai Studies, Songkhla
January 10th - February 3rd, 2006

พุ่มนี้ก็สายเสียแล้ว

Rama IX Art Museum Foundation

วิมลรัตน์

สารบัญ

9

คำนำ

ผู้อำนวยการหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

10

โครงการมหกรรมศิลปะร่วมสมัยในวันศิลป์ พีระศรี ประจำปี 2548

12

ศิลป์ พีระศรี

16

SILPA BHIRASRI

20

ผลงานศิลปกรรมในนิทรรศการ

61

บทความ

โดย ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

“ศิลปะเป็นสิ่งจำเป็นหรือไม่?”

“การวิจารณ์งานศิลปะ”

“ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย”

70

ประวัติศิลปิน

78

คณะกรรมการดำเนินงาน

79

ขอบคุณ

Rama IX Art Museum Foundation

พรุ่งนี้ก็สายเสียแล้ว

15 กันยายน ของทุกๆ ปี เป็นวันแห่งความสุข สดชื่น ของศิษย์เก่าจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่จะได้ร่วมกันรำลึกถึงผู้ริเริ่มก่อตั้งสถาบัน...ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ผู้ซึ่งเป็นทั้งครูที่คอยสั่งสอน อบรมศิษย์และปฏิบัติต่อศิษย์ด้วยความรัก ความผูกพันเสมือนบุคคลในครอบครัว เช่น บิดา และบุตร

จากปี พ.ศ. 2486 มาจนถึงปัจจุบัน มหาวิทยาลัยศิลปากรเติบโตใหญ่ขึ้นตามลำดับ มีอายุถึง 62 ปี มีการขยายสาขาวิชาทั้งศาสตร์และศิลป์อย่างหลากหลาย จากวังท่าพระ กรุงเทพฯ เรามี พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม และ campus ใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นคือ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ จังหวัดเพชรบุรี

การพัฒนาสถาบันทั้งด้านกายภาพและสาขาวิชาการที่หลากหลาย สร้างความเคลื่อนไหว ก้าวหน้าให้วงวิชาการ โดยเฉพาะการเรียนการสอนสาขาวิชาศิลปะยังมีความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงไม่หยุดยั้ง และสถาบันผลิตบัณฑิตสาขาศิลปะออกไปรับใช้ประเทศชาติ ในงานอาชีพต่างๆ ทุกสาขา สร้างความก้าวหน้า พัฒนาให้ชาติบ้านเมืองในทุกๆ ด้าน

ในวาระ "วันศิลป์ พีระศรี" หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงได้เชื้อเชิญคณาจารย์ศิษย์เก่า และศิลปินผู้มีชื่อเสียง ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อเป็นการรำลึกถึงพระคุณครูที่ได้สั่งสอนให้ วิชาความรู้ โดยตั้งหัวข้อการจัดการแสดงว่า "พื้นที่และพื้นที่" เพื่อให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานในพื้นที่ ว่างสองส่วนตามแนวความคิดและจินตนาการที่ต้องการนำเสนอ

ในนามของหอศิลป์ ผมขอขอบคุณคณาจารย์ ศิษย์เก่า และศิลปินที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ ผลงานและร่วมกันจัดกิจกรรมครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงในทุกประการ ทำให้โครงการดังกล่าวเกิดประโยชน์ ต่อวงการศิลปะร่วมสมัยไทยในหลายๆ ด้าน

เหนือสิ่งอื่นใด พวกเราทั้งหลายได้ร่วมกันทำสิ่งที่อาจารย์พร่ำบอกพร่ำสอนกับเราเพื่อให้เรา ได้ทำงานศิลปะ เพื่อแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เรารัก สิ่งที่เราคิด ให้สังคมได้รับทราบถึงคุณค่า ความงาม และเกิดความคิดที่จะร่วมสร้างสังคมและประเทศชาติให้ก้าวหน้าสืบไป และสิ่งสำคัญที่ศิษย์เก่าทุกคนควรตระหนักที่จะสร้างสรรค์งานศิลปะโดยไม่ต้องรอ ดังคำที่อาจารย์ได้สอนไว้...

รองศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี

ผู้อำนวยการหอศิลป์

Rama IX Art Museum Foundation

โครงการมหกรรมศิลปะร่วมสมัยในวันศิลป์ พีระศรี ประจำปี 2548

โดย หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1. หลักการและเหตุผล

จากรากฐานของ “โรงเรียนประณีตศิลปกรรม” ที่เปิดสอนศิลปะในปี พ.ศ. 2477 โดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นสาเหตุสำคัญในการเริ่มต้นการศึกษาและการสร้างสรรค์ศิลปะแนวตะวันตกผสมผสานไปกับแนวประเพณีที่ก่อให้เกิดรูปแบบศิลปะสมัยใหม่ขึ้นในประเทศไทย ซึ่งในช่วงระยะเวลานั้น ข้าราชการกรมศิลปากรและผู้รักขอบศิลปะรุ่นหนุ่มสาวได้เข้ามาเป็นลูกศิษย์ลูกหาศึกษาในโรงเรียนประณีตศิลปกรรม ต่อมาภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง” และระหว่างปี พ.ศ. 2480 - พ.ศ. 2485 โรงเรียนได้นำผลงานศิลปะทั้งภาพเขียนและภาพปั้นไปจัดแสดงในงานฉลองรัฐธรรมนูญอยู่หลายครั้ง รวมทั้งการจัดการประกวดภาพจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพถ่าย และงานศิลปะประเภทตุ๊กตาและงานพิมพ์ของโรงพิมพ์ ของกรมศิลปากร เป็นผลให้สังคมไทยและประชาชนทั่วไป ได้เห็นผลงานของนักเรียนที่มีความสามารถ และยอมรับในคุณภาพของฝีมือ สิ่งที่เป็นเหตุสำคัญต่อมาคือ ฯพณฯ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้มาเยี่ยมชมร้านศิลปากรในงานฉลองรัฐธรรมนูญ จากนั้นได้ติดตามมาดูการเรียนการสอนในโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง และมีดำริให้ยกฐานะโรงเรียนขึ้นเป็นสถาบันสอนศิลปะระดับอุดมศึกษา ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี และหลวงวิจิตรวาทการ อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้น รวมทั้งคณาจารย์ของโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง ได้ร่วมแรงร่วมใจกันยกย่องหลักสูตรเพื่อก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากรขึ้น ในปี พ.ศ. 2486 มี 2 คณะ คือ คณะจิตรกรรมและประติมากรรม และการสอนงานศิลปะเป็นสาขาจิตรกรรมและประติมากรรม โดยเอาแนวของระยะเวลาการศึกษามาจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ เรียน 3 ปี ได้อนุปริญญา เรียน 5 ปี ได้ปริญญา การจัดตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากรได้เกิดขึ้น และพัฒนาต่อเนื่องมาตามลำดับ มีการเปิดสอนสาขาวิชาต่างๆ เพิ่มขึ้น จนถึงปัจจุบัน มีคณะวิชาต่างๆ รวม 10 คณะ และมีพื้นที่ของมหาวิทยาลัยอยู่ 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพฯ และมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม และมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตเพชรบุรี

มหาวิทยาลัยซึ่งก่อตั้งมาจกปี พ.ศ. 2486 จนถึงปัจจุบันเป็นสถาบันศิลปะที่ผลิตนักวิชาการและศิลปินในระดับชาติให้แก่ประเทศ บัณฑิตดังกล่าวได้สร้างสรรค์งานศิลปะและวัฒนธรรม ทำชื่อเสียง คุณประโยชน์แก่บ้านเมืองมากมาย ดังนั้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง สถาบันจึงจะได้รวบรวมผลงานศิลปินที่มีชื่อเสียง จัดแสดงเผยแพร่ต่อสาธารณะทั่วไปในวันศิลป์ พีระศรี ประจำปี พ.ศ. 2548

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อรวบรวมผลงานศิลปกรรมของศิษย์เก่าที่มีชื่อเสียงและสร้างสรรค์ผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ จัดแสดงร่วมเฉลิมฉลองในวันศิลป์ พีระศรี

2.2 เพื่อจัดทำข้อมูลประวัติความเป็นมาของการศึกษาศิลปะในมหาวิทยาลัย รวมทั้งวิวัฒนาการของศิลปะร่วมสมัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2486 - 2546 เผยแพร่ในเอกสารและสารสนเทศสมัยใหม่

2.3 เพื่อพัฒนางานศิลปะของประเทศให้ก้าวหน้า อันเป็นการส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม การศึกษาวิจัยในงานศิลปะร่วมสมัยของสถาบันให้เข้มแข็งและตั้งเป้าหมายให้สถาบันเป็นศูนย์กลางวิชาการศิลปะของประเทศสืบไป

3. ผู้รับผิดชอบโครงการ

หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

4. ประเภทผลงาน

เป็นการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ หรือผลงานศิลปะที่ใช้สื่อประสมอื่นๆ

5. สถานที่ดำเนินการและกำหนดการแสดง

จัดแสดงในเดือนกันยายน พ.ศ. 2548 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549

ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพฯ

ณ หอศิลป์จำปาศรี สำนักวิทยบริการ อาคาร B มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ณ หอศิลป์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบลราชธานี

ณ หอศิลป์ สถาบันทักษิณคดี สงขลา

6. งบประมาณของโครงการ เงินงบประมาณ 400,000 บาท

รายละเอียดงบประมาณและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ในปี พ.ศ. 2548

1. ค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมข้อมูลต้นฉบับการบันทึกภาพ	20,000 บาท
2. ค่าใช้จ่ายในการบันทึกข้อมูล เพื่อเตรียมการเผยแพร่ในเอกสารสิ่งพิมพ์	10,000 บาท
3. ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้ออุปกรณ์ เพื่อเผยแพร่ในระบบคอมพิวเตอร์ และการจัดทำ CD-ROM ในรูปแบบนิทรรศการสมัยใหม่	100,000 บาท
4. ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการเรื่องนิทรรศการ ค่าขนส่ง ค่า Packing เพื่อขนย้ายผลงานไปแสดงในหอศิลป์ภูมิภาค และค่าใช้จ่ายเดินทางของเจ้าหน้าที่	50,000 บาท
5. ค่าใช้จ่ายในการบรรยายวิชาการและ Workshop	20,000 บาท
6. ค่าใช้จ่ายในการจัดทำต้นฉบับ การออกแบบ Art work เพื่อทำเอกสารสิ่งพิมพ์ โปสเตอร์ แผ่นพับ และสูจิบัตร	20,000 บาท
7. ค่าจัดพิมพ์สูจิบัตร โปสเตอร์ และสิ่งพิมพ์อื่น	149,000 บาท
8. ค่าใช้จ่ายในการเตรียมแสดงนิทรรศการ	6,000 บาท
9. ค่ารับรอง	10,000 บาท
10. ค่ายานพาหนะและค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	5,000 บาท
11. ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์	4,000 บาท
12. ค่าสาธารณูปโภค	2,000 บาท
13. เบ็ดเตล็ด	4,000 บาท
รวมทั้งสิ้น	400,000 บาท

หมายเหตุ ขอถัวจ่ายทุกรายการ

7. แผนการดำเนินงานใน ปี พ.ศ. 2547 - 2548

กิจกรรม ระยะเวลา	2547	2548								
	ต.ค.-ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามนามผู้ทรงคุณวุฒิและกณชาารักษ์วางแผนการดำเนินงาน	→									
2. เชื้อเชิญศิลปิน ศิษย์เก่าที่มีความสามารถและมีชื่อเสียงเข้าร่วมโครงการและกิจกรรม		→								
3. จัดเก็บข้อมูล บันทึกภาพถ่าย								→		
4. จัดทำต้นฉบับ ออกแบบรูปเล่ม และจัดทำ Art Work เอกสารและสิ่งพิมพ์										→
5. เตรียมการเบื้องต้นสำหรับนิทรรศการ										→

8. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ

8.1 นิทรรศการของศิลปินและศิษย์เก่าของสถาบัน จัดแสดงในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด 3 แห่ง

8.2 ผลงานศิลปกรรม 250 - 300 ชิ้น ที่มีรูปแบบ แนวความคิดและการสร้างสรรค์หลากหลาย

8.3 ความร่วมมือของศิษย์เก่ากับสถาบัน

8.4 ความสนใจของประชาชนต่อนิทรรศการ

คิลู ปีระศรี

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี มีนามเดิมว่า คอร์ราโด เฟโรจี (Professor Corrado Feroci) เป็นชาวนครฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี เกิดเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2435 ณ ตำบล San Giovanni บิดาชื่อ นาย Arturo Feroci และมารดาชื่อ นาง Santina Feroci มีอาชีพค้าขาย เข้าศึกษาในระดับชั้นประถมเมื่อปี พ.ศ. 2441 ภายหลังจบหลักสูตร 5 ปี จึงเข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมอีก 5 ปี จากนั้นจึงเข้าศึกษาทางด้านศิลปะในโรงเรียนราชวิทยาลัยศิลปะแห่งนครฟลอเรนซ์ จบหลักสูตรวิชาช่าง 7 ปี ในขณะที่มีอายุ 23 ปี และได้รับประกาศนียบัตรช่างปั้นช่างเขียน ซึ่งต่อมาได้สอบคัดเลือกรับปริญญาบัตรเป็นศาสตราจารย์ มีความรอบรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ วิจารณ์ศิลป์และปรัชญา โดยเฉพาะมีความสามารถทางด้านศิลปะแขนงประติมากรรมและจิตรกรรม

ในสมัยรัชกาลที่ 6 มีพระประสงค์จะหาช่างปั้นมาช่วยปฏิบัติราชการเพื่อฝึกฝนให้คนไทยสามารถปั้นรูปได้อย่างแบบตะวันตกและสามารถมีความรู้ถึงเทคนิคต่างๆ ในงานประติมากรรมด้วย จึงได้ติดต่อกับรัฐบาลอิตาลีขอคัดเลือกนักประติมากรที่มีชื่อเสียงเพื่อเข้ามาปฏิบัติราชการกับรัฐบาลไทย ทางรัฐบาลอิตาลีจึงเสนอนายคอร์ราโด เฟโรจี มาพร้อมทั้งคุณสมบัติและผลงาน ซึ่งรัฐบาลไทยก็ยินยติรับเข้าเป็นข้าราชการในตำแหน่งช่างปั้น กรมศิลปากร กระทรวงวัง เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2466 เมื่ออายุย่างเข้า 32 ปี โดยได้รับเงินเดือนเดือนละ 800 บาท ค่าเช่าบ้าน 80 บาท

ต่อมาในปี พ.ศ. 2469 ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ช่างปั้นหล่อ แผนกศิลปากรสถานแห่งราชบัณฑิตยสภา ได้รับเงินเดือนเดือนละ 900 บาท ต่อมาได้ย้ายมาเป็นช่างปั้น สังกัดอยู่ในกองประณีตศิลปกรรม กรมศิลปากร กระทรวงธรรมการ ท่านได้วางหลักสูตรอบรมกว้างๆ และทำการสอนให้แก่ผู้ที่สนใจในวิชาประติมากรรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผู้ได้รับการอบรมส่วนแรกๆ ส่วนมากสำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียนเพาะช่าง ได้แก่ สถาปนิกศิลปากร สุข อุทมานันท์ ชื่นประเสริฐ สวัสดิ์ ชื่นมะนา และแซม แดงชมพู

ผู้ที่มาอบรมฝึกงานกับศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมทั้งสิ้น เพราะทางราชการมีนโยบายส่งเสริมช่างปั้น ช่างหล่อ ให้มีคุณภาพและมีมาตรฐาน ซึ่งต่อมานักศิลปะเหล่านี้ได้มาเป็นผู้ช่วยช่างและบางคนก็เข้ารับราชการช่วยแบ่งเบาภาระงาน และช่วยทำให้งานปั้นหล่อของกรมศิลปากรเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว

เมื่อทางราชการเห็นความสำคัญของการศึกษาศิลปะตามแนวในปัจจุบัน จึงได้ขอให้ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้วางหลักสูตรการศึกษาให้มีมาตรฐานเดียวกันกับโรงเรียนศิลปะในยุโรป

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี จึงเริ่มวางหลักสูตรวิชาจิตรกรรมและประติมากรรมขึ้นในระยะเริ่มแรกชื่อ “โรงเรียนประณีตศิลปกรรม” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง” และในปี พ.ศ. 2485 กรมศิลปากรได้แยกจากกระทรวงศึกษาธิการไปขึ้นอยู่กับสำนักนายกรัฐมนตรี และรัฐบาลในขณะนั้น โดย ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะว่าเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งสาขาหนึ่งของชาติ จึงได้มีคำสั่งให้อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้นคือ พระยาอนุমানราชธน ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร และตราพระราชบัญญัติยกฐานะโรงเรียนศิลปากรขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร มีคณะจิตรกรรมประติมากรรม เป็นคณะวิชาเดียวของมหาวิทยาลัยศิลปากร เปิดสอนเพียง 2 สาขาวิชาคือ สาขาจิตรกรรมและสาขาประติมากรรม และมีศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้อำนวยการสอนและดำรงตำแหน่งคณบดีคนแรก ดังนั้นการเรียนการสอนศิลปะในสาขาวิชาศิลปะจึงเริ่มดำเนินการในระดับปริญญาขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ในปี พ.ศ. 2491 ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลไทยให้นำศิลปะไทยไปแสดง ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ในปีนั้นท่านได้เดินทางกลับไปประเทศอิตาลี และเดินทางกลับมาประเทศไทยอีกครั้งในต้นปี พ.ศ. 2492 โดยกลับมาใช้ชีวิตเป็นครูสั่งสอนลูกศิษย์ลูกหาทางด้านศิลปะอยู่ที่คณะจิตรกรรมและประติมากรรม

ในปี พ.ศ. 2496 ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้รับหน้าที่อันมีเกียรติคือ เป็นประธานกรรมการสมาคมศิลปะแห่งชาติซึ่งขึ้นอยู่กับสมาคมศิลปะนานาชาติ (International Association of Art) ในปี พ.ศ. 2497 ได้เป็นผู้แทนศิลปินไทยไปร่วมประชุมศิลปินระหว่างชาติครั้งแรกที่กรุงเวนิส ประเทศอิตาลี และในปี พ.ศ. 2503 การประชุมใหญ่ครั้งที่ 3 ที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ท่านได้นำเอกสารผลงานศิลปะและบทความศิลปะชื่อ ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย (Contemporary Art In Thailand) ไปเผยแพร่ในการประชุมด้วย ทำให้นานาชาติรู้จักประเทศไทยดีขึ้น และนับเป็นคนแรกที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนศิลปะระหว่างศิลปินไทยและศิลปินต่างประเทศขึ้น

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ถึงแก่กรรมที่โรงพยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2505 รวมสิริอายุได้ 70 ปี

กำเนิดโรงเรียนประณีตศิลปกรรมสู่โรงเรียนศิลปากร

ภายหลังจากก่อตั้งกรมศิลปากรขึ้นใหม่ เพื่อให้เป็นหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบงานทางด้านศิลปกรรมโดยตรง และแบ่งประเภทงานศิลปกรรมออกเป็น 7 สาขา คือ งานช่างปั้น ช่างเขียน ดุริยางคศาสตร์ นาฏศาสตร์ สุนทรพจน์ สถาปัตยกรรม และอักษรศาสตร์ ทำให้กรมศิลปากรมีหน้าที่ดูแลงานต่างๆ ขึ้นโดยชัดเจน

หลวงวิจิตรวาทการ (กิมเหลียง วัฒนปฤต) อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้น ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ข้าราชการอยู่ในแผนกจิตรกรรมประติมากรรมและช่างรัก กองสถาปัตยกรรมของกรมศิลปากร และคุณพระสาโรช รัตนนิมมานก์(สาโรช สุขยางค์) สถาปนิกของกรมศิลปากรได้มีดำริร่วมกัน ในการผลิตบุคลากรเพื่อสนองต่องานด้านศิลปกรรมของกรมศิลปากร โดยการจัดตั้งโรงเรียนอบรมและสอนวิชาศิลปะให้แก่ข้าราชการและคนไทยอย่างเป็นขั้นตอน ดังนั้นโรงเรียนประณีตศิลปกรรมจึงถูกจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2477

โรงเรียนประณีตศิลปกรรม มีหลักสูตร 4 ปี ทำการสอนศิลปะตามมาตรฐานเดียวกับโรงเรียนศิลปะในยุโรป มีวิชาดังต่อไปนี้คือ

ทฤษฎี	ปฏิบัติ
Projection	สาขาประติมากรรม
Light and Shade	-การปั้นหุ่นต่ำ
Perspective	-การปั้นหุ่นสูง
Landscape	-การปั้นลอยตัว
Anatomy	
History of Art	
Composition and Design	สาขาจิตรกรรม
Critic Art	-เส้นดินสอ
Aesthetic	-เส้นถ่าน
Ornament	-การระบายสีน้ำ
Style of Art	-สีน้ำมัน
Theory of colour	-สีฝุ่น
Thai Architecture	

นักเรียนรุ่นแรกของโรงเรียนประณีตศิลปกรรมมีทั้งหมด 7 คนคือ แซม ขาวมีชื่อ พิมาน มูลประมุข สิทธิเดช แสงหิรัญ เพื่อ หริพิทักษ์ จงกล กำจัดโรค สวัสดิ์ ชื่นมะนา และพวงทอง ไกรหงษ์

ในระยะแรกๆ ของการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียนประณีตศิลปกรรมนั้น ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้อำนวยการสอน มีครู อาจารย์และศิษย์รุ่นแรกๆ ช่วยสอนนักเรียนรุ่นต่อๆ มา การเข้าเรียนในโรงเรียนประณีตศิลปกรรมระยะแรกนั้น ใครสมัครเรียนช่วงเขียนก็สอบระบายสีน้ำ ใครสมัครเรียนช่วงปั้นก็สอบปั้นจากแบบที่กำหนดให้

ในปี พ.ศ. 2480 โรงเรียนประณีตศิลปกรรมได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง ปรับปรุงการเรียนการสอนออกเป็น 3 แผนก คือ แผนกนาฏดุริยางค์ แผนกประณีตศิลปกรรม และแผนกศิลปอุตสาหกรรม นักเรียนที่เรียนทางจิตรกรรมและประติมากรรมอยู่ในแผนกประณีตศิลปกรรม และยังคงใช้แนวการศึกษาแบบอะคาเดมี (Academy) แบบยุโรปในการเรียนการสอน คือฝึกฝนพื้นฐานความรู้ความสามารถในการสร้างผลงานแบบเหมือนจริง โดยอาศัยข้อมูลจากธรรมชาติเป็นหลัก

กล่าวได้ว่า ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันแห่งนี้เป็นรากเหง้าสำคัญในการเติบโตของศิลปะสมัยใหม่ ดังจะเห็นได้จากการนำผลงานของนักเรียนโรงเรียนศิลปากร ออกจัดแสดงแก่สาธารณชนเป็นครั้งแรก ในงานฉลองรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2480 ซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชนและได้รับการวิจารณ์อย่างน่าสนใจ

แนวทางในการสอนวิชาศิลปะแนวตะวันตก ที่เน้นการศึกษาข้อเท็จจริงจากธรรมชาติและ การเคี่ยวเข็ญลูกศิษย์ลูกหาอย่างใกล้ชิดของกลุ่มอาจารย์ ทำให้โรงเรียนผลิตนักเรียนที่ก้าวมาสู่การเป็นศิลปิน และนักสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพและมีความสามารถสูง และกลุ่มคนเหล่านี้ได้กลายมาเป็นศิลปิน ข้าราชการในกรมศิลปากร อาจารย์สอนในโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง สร้างสรรค์ผลงานและสืบต่อการสอนศิลปะในสถาบันให้ก้าวหน้าต่อไปยิ่งขึ้น

ความพิเศษอีกประการหนึ่งของโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง ก็คือการสืบสานศิลปวัฒนธรรมของช่างที่เคยเป็นข้าราชการกรมศิลปากร ให้ดำเนินต่อโดยมีความรู้ต่อเนื่องไม่ขาดตอน ช่างศิลป์ในยุคสมัยนี้ สร้างผลงานเชื่อมโยงกับรากฐานของศิลปวัฒนธรรมเดิม ทำให้ศิลปินและช่างศิลป์ในสมัยนี้มีทั้งกลุ่มที่มีความสามารถในแนวสากลตะวันตกและแนวประเพณีไทย และสิ่งหนึ่งที่ลูกศิษย์จากสถาบันแห่งนี้สามารถแสดงออกในการทำงานได้ ก็คือ ลักษณะผลงานและคุณสมบัติพิเศษของแต่ละคนที่มีอยู่ในงานศิลปกรรมจะมีความแตกต่างกันไป ซึ่งในทางศิลปะนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งทีเดียว

กำเนิดมหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันศิลปะอุดมศึกษาแห่งแรก

การเริ่มเปิดสอนศิลปะของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ให้แก่ข้าราชการและคนไทยที่รักทางช่างศิลป์ ในปี พ.ศ. 2477 ภายใต้ชื่อ โรงเรียนประณีตศิลปกรรม เพื่อฝึกอบรมวิชาจิตรกรรมและประติมากรรม การก่อสร้างโรงเรียนดังกล่าวเป็นผลให้ประเทศไทยมีช่างศิลป์ที่สามารถทำงานได้ตามความต้องการของทางราชการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2480 เป็นต้นมา และโรงเรียนประณีตศิลปกรรม ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง ในปี พ.ศ. 2485 โดยกรมศิลปากรได้แยกจากกระทรวงศึกษาธิการ ไปขึ้นอยู่กับสำนักนายกรัฐมนตรี ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ยังคงดำรงตำแหน่งอาจารย์ช่างปั้น และเป็นผู้บริหารโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง

รัฐบาลไทยในขณะนั้นมี ฯพณฯ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้พิจารณาถึงความสำคัญของโรงเรียนแห่งนี้ และมาเยี่ยมชมดูกิจการของสถาบันด้วยตัวเอง ผลงานของคณะอาจารย์ และศิษย์โรงเรียนสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงความสามารถอยู่บ่อยครั้ง จากการจัดการแสดงครั้งแรกในงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2480 และการนำงานศิลปะทั้งประเภทจิตรกรรม ประติมากรรม และสวนตกแต่งอื่นๆ เข้าไปประกอบกับสถาปัตยกรรม และสิ่งสำคัญที่เห็นได้ชัดเจนในเวลานั้นก็คือการสร้างอนุสาวรีย์ขนาดใหญ่ที่ปรากฏอยู่หลายชิ้นสำคัญๆ เช่น อนุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย และอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

โรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2486 โดยการสนับสนุนของ ฯพณฯ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม ซึ่งนำเรื่องขึ้นเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและมีคำสั่งให้อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้นคือ พระยาอนุมานราชธน ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรและตราพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร ขึ้นในวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2486 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2486 มีคณะจิตรกรรมและประติมากรรม เป็นคณะวิชาเดียวของมหาวิทยาลัย เปิดสอนเพียง 2 สาขา คือ สาขาจิตรกรรม และสาขาประติมากรรม และมีศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้อำนวยการสอนและดำรงตำแหน่งคณบดีคนแรก ปริญญาตรีหลักสูตร 5 ปี ผู้ที่สอบผ่าน 3 ปี จะได้รับอนุปริญญา

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการใช้ชื่อเรียก “มหาวิทยาลัย” ไว้ในบทความชื่อ มหาวิทยาลัยศิลปากร ว่า

“สำหรับศูนย์กลางศิลปะนั้น ไม่ควรเรียกว่า มหาวิทยาลัย ควรจะเรียกว่า ศิลปะศึกษาสถาบัน (Academy) วิทยาลัย (College) หรือ สถาบันศิลปะ (Institute of Art) แต่ผู้ที่เข้าใจระบบการศึกษาของไทยเราย่อมจะรู้ว่านักศึกษา ชั้นมหาวิทยาลัยเท่านั้น จึงจะได้รับการยกย่อง โดยทั่วไปในยุโรป ในอเมริกา ในประเทศอื่นๆ นักศึกษาของสถาบันการศึกษาศิลปะที่กล่าวมาแล้ว มีสิทธิ์และได้รับการยกย่องนับถือเช่นเดียวกันกับนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ดังนั้นในต่างประเทศจึงไม่นิยมเรียกศูนย์กลางการศึกษาฝึกฝนศิลปะว่ามหาวิทยาลัย”

และเกี่ยวกับหลักสูตรในการเรียนการสอนของศาสตราจารย์ศิลป์นั้น ท่านได้กล่าวไว้ในบทความชื่อ มหาวิทยาลัยศิลปากร ว่า

“เรื่องที่ถกเถียงกันมากเกี่ยวกับการศึกษาศิลปะในประเทศนั้น ได้แก่ระบบและวิธีการสอน มีบางท่านผู้ประสงค์จะรักษาศิลปะแบบประเพณีไว้แนะนำว่า นักศึกษาควรลอกแบบของเก่า แต่เรามีความคิดว่าการลอกแบบของเก่านั้น ผู้ลอกกลายเป็นผู้เลียนแบบและไม่อาจทำงานถึงขั้นฝีมือชั้นสูงของอาจารย์ได้ถึงจะมีได้ก็เป็นจำนวนน้อยมาก

วัฒนธรรมของเราในขณะนี้เห็นได้ว่ามีเปลี่ยนแปลงไปมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลสะท้อนอยู่ในงานศิลปะสมัยใหม่ จึงเป็นธรรมดาที่ศิลปินปัจจุบันจะผลิตงานศิลปะขึ้นมาตามแนวของชีวิตความเป็นอยู่ที่ตนกระทำ ตัวอย่างเช่น เดียวนี้เราแต่งกายไม่เหมือนแต่ก่อน เรามีเครื่องจักรและวิธีการติดต่อขนส่งใหม่ๆ เรามีบ้านที่ตกแต่งอย่างงดงาม ฯลฯ ทุกวันนี้เราติดต่อกับโลกภายนอกอยู่ทุกขณะ สิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลสะท้อนอยู่ในการแสดงออกซึ่งลักษณะของศิลปะสมัยใหม่ด้วย

ผู้อ่านบันทึกนี้ไม่ควรตกใจ เราสำนึกเป็นอย่างดีถึงความสำคัญของศิลปะโบราณที่มีอยู่ต่อการทำงานศิลปะตามความรู้สึกปัจจุบัน และด้วยเหตุนี้เองในระหว่างระยะเวลา 3 ปี นักศึกษาต้องศึกษาค้นคว้างานศิลปะโบราณเป็นเวลาราวสิบห้าถึง 3 ชั่วโมง ถ้านักศึกษาเป็นผู้มีอุปนิสัยของศิลปินอย่างแท้จริง เขาก็ค่อยๆ ดึงดูเอาวิญญาณของศิลปินในอดีตเข้ามาไว้ จากนั้นก็ถ่ายทอดออกมาเป็นความรู้สึกใหม่ของตน

สิ่งสำคัญที่สุดในการศึกษา อยู่ที่การพิจารณาถึงความต้องการของทางราชการและทางส่วนบุคคล แล้วแต่วิชาต่างๆ ที่สอนเท่าที่อาจเป็นไปได้ เราควรตระหนักว่า เมื่อนักศึกษาสำเร็จแล้วจะมีโอกาสหางานทำได้แค่ไหน

ในกรณีเช่นนี้เรามีปัญหาอยู่ 2 ประเด็น

ประเด็นแรก คือ การผลิตศิลปินที่สามารถขึ้นมาเพื่อทำงานศิลปะแบบประเพณี เป็นหน้าที่สำคัญอันหนึ่งสำหรับงานบูรณะซ่อมสร้างโบราณวัตถุสถาน

ประเด็นที่สอง คือ ความต้องการในศิลปะปัจจุบัน บัดนี้เรามีสภาพความเป็นอยู่แตกต่างจากโบราณสมัยอย่างแท้จริง

อาคารสถานที่ในการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยศิลปากรระยะเริ่มต้นนั้น ยังไม่มีความพร้อมมากนัก ต้องอาศัยสถานที่ของโรงเรียนศิลปากรซึ่งเคยใช้อยู่แต่เดิม และใช้ครูอาจารย์จากกรมศิลปากรทำหน้าที่สอนและบริหารการศึกษา และเพราะสาเหตุที่อยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นเวลาที่บ้านเมืองตกต่ำทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จึงทำให้ได้รับงบประมาณน้อย และสาเหตุจากการที่ประเทศมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเงิน ทำให้เกิดผลกระทบต่องบประมาณรัฐบาล มีนักการเมืองในสมัยนั้นอภิปรายถึงปัญหาดังกล่าว และมีข่าวลือว่าจะยุบมหาวิทยาลัย แต่จากผลการเรียนการสอนและกิจกรรมที่นักศึกษาและคณาจารย์คณะจิตรกรรมและประติมากรรม ดำเนินงานที่เกิดประโยชน์ต่อบ้านเมืองในด้านศิลปวัฒนธรรมมาโดยตลอด ทำให้มหาวิทยาลัยมีฐานะเป็นที่ยอมรับในที่สุด

SILPA BHIRASRI

Professor Silpa Bhirasri was born Corrado Feroci, on 15 September 1892, in San Giovanni, Italy. He grew up in Florence where his parents, Arturo and Santina Feroci, engaged in trade. He started his schooling in 1898; and following the completion of his five year primary schooling, he took another five years to finish his secondary education. He then proceeded to study art at the Royal Art Academy of Florence. He was 23 when he successfully completed its seven year programme and was duly accorded a diploma in sculpture and painting. He later passed an examination that qualified him as a professor. Apart from his professional expertise in sculpture and painting he was widely knowledgeable in art history, art criticism and philosophy.

When King Vajiravudh decided to commission a qualified foreign sculptor to work for the government and to train Thai craftsmen and artists in the techniques of sculpture in order to develop creative skills and capability comparable to those of the western world, he requested the Italian government to find one for him. In complying with the royal request, the Italian government proposed the name of Corrado Feroci, together with details of his qualifications and works, for consideration by its Thai counterpart. The latter agreed to accept the proposed artist for a sculptor position in the Fine Arts Department of the Ministry of Palace Affairs. Feroci assumed his official functions on 14 January 1923, when he was 31 Years old, and was entitled to an 800 baht salary and an 80 baht accommodation allowance.

In 1926, Professor Silpa Bhirasri took up a sculptor-teacher position in the Fine Arts Division of the Royal Institute earning a 900 baht salary, and was subsequently transferred to the Art Division of the Fine Arts Department, Ministry of Education. He prepared a general course of study in art and taught it to those interested in both the theory and practice of sculpture. Those attending his classes in this period were mostly graduates of the Poh Chang School, such as Sai Pratimapakorn, Sook Yuman, Chin Chueprasit, Swasdi Chuenmana and Chaem Daengchompu, who neither had to pay any tuition fee nor assumed any other expenses. This was in conformity with the government policy to encourage Thai sculptors and casting technicians to further develop the standards and quality of their skills. These early trainees later either became assistant sculptors or joined the officialdom, taking part in the expanding tasks of the Fine Arts Department and contributing to the rapid progress of its sculptural and casting craftsmanship.

With growing recognition of the importance of contemporary art study, the Thai government asked Professor Silpa Bhirasri to prepare a formal programme comparable in standard and orientation to art schools in Europe.

Professor Silpa Bhirasri developed for this early stage a programme in painting and sculpture. In cooperation with Phra Saroj Rattaniman, Chief Architect of the Fine Arts Department, he created textbooks for use as instructional manuals at the art school Praneet Silpakum School' set up by the Fine Arts Department. The first batch of students admitted to the school numbered seven all together.

Professor Silpa Bhirasri directed the school's teaching orientation in its early years with few other teachers and masters, and senior students took part in the teaching of subsequent classes of students. During this time, applicants for admission to the school were required to sit an examination in water colour painting or model sculpting, according to whether they wished to specialize in painting or sculpture. In 1937 the school changed its name to, 'Silpakorn School of Fine Arts'.

In 1942, the Fine Arts Department was transferred from the Ministry of Education to the Prime Minister's Office. Field Marshal P. Pibulsongkram, then Prime Minister, recognized the

importance of art as a crucial branch of national culture. He thus ordered the Fine Arts Department Director General, Phraya Anumanrajadhon, to review the school's syllabus, and by royal statute transformed it into 'Silpakorn University' on the 5 October 1943. The Act incorporating the University was published in the Royal Gazette on 12 October of the same year. Silpakorn University thus formally came into being with only one faculty – the Faculty of Painting and Sculpture – and offered only two programmes of study in these areas of fine arts. Professor Silpa Bhirasri became both its inaugural Dean and Director of the teaching programme. The study of art was thus formally instituted at the tertiary education level.

In 1948, Professor SilpaBhirasri was entrusted with the responsibility for staging a Thai art exhibition in London, England. He went back to Italy in that year before returning to Thailand in 1949 to resume his teaching assignments until his death on 14 May 1962.

From Praneet Silpakum School to Silpakorn School of Fine Arts

The Fine Arts Department was established to take care of arts and crafts in seven specific areas: sculpture, painting, music, drama, rhetoric, architecture and letters, resulting in a clear division of responsibility.

Three men undertook the initiative of establishing a art training school for officials and interested members of the public. The three men were: Professor Silpa Bhirasri, who was working in the Architecture Division of the Fine Arts Department; the Department's Director General, Phraya Anumanrajadhon; and Phra Saroj Rattaniman (Saroj Sukhayang). Their project proceeded in a step-by-step manner beginning with the establishment of the art school, Praneet Silpakum School, in 1934.

The School offered a four year programme comparable in standard and quality to those available at art academies in Europe. The programme was composed of the following subjects:

Theory	Practice
Projection	Sculpture programme
Light and shade	- Bas-relief sculpture
Perspective	- High-relief sculpture
Landscape	- Free standing sculpture
Anatomy	
History of art	Painting Programme
Composition and design	- Pencil drawing
Art criticism	- Charcoal drawing
Art styles and aesthetics	- Water colour painting
Ornamentation	- Oil colour painting
Theory of colour	- Tempera
Thai architecture	

There were seven students at the School in the first year: Cham Khaomeechew, Piman Munpramuk, Siithidej Saenghiran, Fua Haripitak, Chongkol Khamchatrok, Swasdi Chuenmana and (Miss) Pongthong Kraihong.

Professor Silpa Bhirasri was the Director and only teacher. The first year of students taught those in the second. In these early years, if a student wanted to be a painter they were tested in watercolour, and if they wanted to be a sculptor, they were tested by sculpting a model of a figure assigned by the School.

In 1937 the Praneet Silpakum School adopted a new name, Silpakorn School of Fine Arts. It now offered three programmes of study: music, fine arts and industrial art. Students wishing to specialize in painting and sculpture would be attached to the Fine arts Department. The European academic orientation was retained; this meant grounding the students in essential basics until they were capable of creating still life portraits from nature.